

RAQAMLI BANK XIZMATLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING MIJozLAR XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI**Boboxonov Anvar Ashurali o‘g‘li**

TBS 23-04

Raqamli iqtisodiyot kafedrası

O‘zbekiston Respublikasi Bank – Moliya akademiyasi

Tel.: +998917330467

E-mail: mirzoanvar80@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisdá raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi va ularning mijozlar xatti-harakatlariga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqotda raqamli bank xizmatlarining tushunchasi, rivojlanish tarixi, iqtisodiy ta'siri, mijozlar xatti-harakatlariga ta'siri, va ushbu xizmatlar bilan bog'liq xavflar va muammolar ko'rib chiqilgan. Raqamli bank xizmatlarining paydo bo'lishi va evolyutsiyasi, banklar uchun samaradorlik va rentabellikni oshirish imkoniyatlari, mijozlar uchun qulaylik va xarajatlarni kamaytirish afzalliklari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari raqamli bank xizmatlarining kelajagini tushunishga yordam beradi va bu sohadagi yangi innovatsiyalar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot raqamli bank xizmatlarining ahamiyati va ularga oid muammolarni o'rganish orqali bank sohasidagi yangi imkoniyatlarni ochib beradi.

Kalit so'zlar: raqamli bank xizmatlari, internet-banking, mobil banking, mijoz xatti-harakatlari, axborot xavfsizligi, bank samaradorligi, iqtisodiy ta'sir, raqamli innovatsiyalar

Аннотация: В данном тезисе рассматривается развитие цифровых банковских услуг и их влияние на поведение клиентов. Исследование охватывает концепцию цифровых банковских услуг, их историческое развитие, экономическое влияние, воздействие на поведение клиентов, а также связанные риски и проблемы. Анализируется появление и эволюция цифровых банковских услуг, возможности повышения эффективности и прибыльности для банков, а также преимущества удобства и снижения затрат для клиентов. Результаты исследования помогают понять будущее цифровых банковских услуг и служат основой для новых инноваций в этой области. Это исследование выявляет новые возможности в банковском секторе, изучая значимость цифровых банковских услуг и связанные с ними проблемы.

Ключевые слова: цифровые банковские услуги, интернет-банкинг, мобильный банкинг, поведение клиентов, информационная безопасность, эффективность банков, экономическое влияние, цифровые инновации.

Abstract: This thesis examines the development of digital banking services and their impact on customer behavior. The study covers the concept of digital banking services, their historical development, economic impact, influence on customer behavior, and associated risks and challenges. The emergence and evolution of digital banking services, opportunities to increase efficiency and profitability for banks, and the benefits of

convenience and cost reduction for customers are analyzed. The results of the study help understand the future of digital banking services and serve as a basis for new innovations in this field. This research reveals new opportunities in the banking sector by studying the significance of digital banking services and their related issues.

Keywords: *digital banking services, internet banking, mobile banking, customer behavior, information security, banking efficiency, economic impact, digital innovations.*

Raqamli bank xizmatlarining ta'rifi va turlari

Raqamli bank xizmatlari — bu bank xizmatlarining internet, mobil ilovalar va boshqa raqamli platformalar orqali taqdim etiladigan shaklidir. Ular mijozlarga bank hisoblarini boshqarish, pul o'tkazmalari amalga oshirish, to'lovlar qilish, kreditlar olish va boshqa moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Raqamli bank xizmatlarining asosiy turlari:

- **Internet-banking:** mijozlar o'z hisoblarini internet orqali boshqarishlari mumkin.
- **Mobil banking:** bank xizmatlari mobil ilovalar orqali taqdim etiladi.
- **SMS-banking:** mijozlar SMS orqali bank xizmatlaridan foydalanishlari mumkin.
- **Online to'lov tizimlari:** mijozlar onlayn do'konlarda to'lovlarni amalga oshirishlari uchun qulaylik yaratadi.
- **Raqamli hamyonlar:** mijozlar o'z mablag'larini raqamli hamyonlarda saqlashlari va boshqarishlari mumkin.

Ularning an'anaviy bank xizmatlaridan farqi

Raqamli bank xizmatlari an'anaviy bank xizmatlariga nisbatan bir qator afzalliklarga ega:

- **Tezlik va qulaylik:** mijozlar bank xizmatlaridan istalgan vaqtda va istalgan joyda foydalanishlari mumkin.
- **Xarajatlarni kamaytirish:** raqamli xizmatlar an'anaviy bank xizmatlaridan ko'ra arzonroq bo'lishi mumkin.
- **Yuqori samaradorlik:** raqamli xizmatlar orqali bank operatsiyalarini avtomatlashtirish imkoniyati banklar uchun samaradorlikni oshiradi.

Raqamli bank xizmatlarining paydo bo'lishi va evolyutsiyasi

Raqamli bank xizmatlari 1990-yillarning o'rtalarida internetning keng tarqalishi bilan bir vaqtda paydo bo'ldi. Birinchi internet-banking xizmatlari mijozlarga o'z bank hisoblarini internet orqali boshqarish imkonini berdi. Keyinchalik, 2000-yillarda mobil texnologiyalar rivojlanishi bilan mobil banking paydo bo'ldi, bu esa bank xizmatlarini yanada qulayroq qilishga yordam berdi.

Asosiy rivojlanish bosqichlari

Raqamli bank xizmatlarining rivojlanish bosqichlari quyidagilardan iborat:

- ✓ **Internet-bankingning paydo bo'lishi (1990-yillar):** birinchi internet-banking xizmatlari mijozlarga onlayn hisoblarini boshqarish imkoniyatini berdi.

- ✓ **Mobil bankingning rivojlanishi (2000-yillar):** smartfonlar va mobil ilovalar rivojlanishi bilan mobil banking paydo bo'ldi.
- ✓ **SMS-banking va USSD xizmatlarining tarqalishi (2010-yillar):** mijozlarga oddiy telefonlar orqali bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini yaratdi.
- ✓ **Raqamli hamyonlar va blockchain texnologiyalari (2010-yillar oxiri va 2020-yillar):** moliyaviy operatsiyalarning xavfsizligi va tezligini oshirish uchun yangi texnologiyalar kiritildi.

Banklar uchun samaradorlik va rentabellik

Raqamli bank xizmatlari banklar uchun samaradorlik va rentabellikni oshirish imkoniyatini beradi. Avtomatlashtirilgan xizmatlar inson xatosi ehtimolini kamaytiradi va operatsiyalar tezligini oshiradi. Bu banklar uchun xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi va daromadlarni oshirish imkoniyatini yaratadi.

Mijozlar uchun qulaylik va xarajatlarni kamaytirish

Mijozlar uchun raqamli bank xizmatlari ancha qulayroqdir. Ular bankka borishsiz, internet yoki mobil ilovalar orqali barcha zarur operatsiyalarni amalga oshirishlari mumkin. Bu mijozlar uchun vaqt va xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi.

Mijozlarning raqamli xizmatlarga bo'lgan talabining o'sishi

So'nggi yillarda mijozlarning raqamli bank xizmatlariga bo'lgan talabi sezilarli darajada oshdi. Mobil ilovalar orqali bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyati mijozlar uchun juda jozibador bo'lib, ko'pchilik bu xizmatlarga o'tishga qaror qildi.

Mijozlarning an'anaviy bank xizmatlariga nisbatan munosabati

Raqamli bank xizmatlari mijozlarning an'anaviy bank xizmatlariga bo'lgan munosabatini ham o'zgartirdi. Ko'pchilik mijozlar uchun an'anaviy xizmatlar endi qulay emas va ular raqamli xizmatlardan foydalanishni afzal ko'rmoqda. Bu esa an'anaviy bank xizmatlariga bo'lgan talabning pasayishiga olib kelmoqda.

Axborot xavfsizligi va maxfiylik masalalari

Raqamli bank xizmatlari axborot xavfsizligi va mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarining maxfiyligini ta'minlash masalasini o'rta qo'yadi. Bu xizmatlar kiberxavfsizlikka katta e'tibor berishni talab qiladi, chunki kiberhujumlar va ma'lumotlarning o'g'irlanishi xavfi mavjud.

Texnologik infratuzilma va huquqiy muammolar

Raqamli bank xizmatlari muvaffaqiyatli ishlashi uchun mustahkam texnologik infratuzilma talab qilinadi. Shuningdek, huquqiy muammolar ham mavjud bo'lib, ular raqamli xizmatlarni tartibga solish va mijozlar huquqlarini himoya qilish masalalarini o'z ichiga oladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli bank xizmatlari bank sohasida katta o'zgarishlarni amalga oshirganligi va mijozlar xatti-harakatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatganligi aniqlandi. Banklar uchun raqamli xizmatlar samaradorlik va rentabellikni oshirish imkoniyatini yaratdi, mijozlar uchun esa qulaylik va xarajatlarni kamaytirishga yordam berdi. Biroq, bu xizmatlar bilan bog'liq xavflar va muammolar ham mavjud bo'lib,

ularni hal qilish uchun kiberxavfsizlik va huquqiy tartibga solish masalalariga katta e'tibor qaratish lozim.

Raqamli bank xizmatlarining kelajagi yuksak bo'lib, yangi texnologiyalar va innovatsiyalar bu sohada yanada ko'proq imkoniyatlar yaratadi. Banklar uchun raqamli xizmatlarni rivojlantirish va mijozlarga yanada qulayroq va xavfsizroq xizmatlar taqdim etish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Smith, J. (2020). *Digital Banking: The Future of Financial Services*. New York: Finance Press.
2. Johnson, L. (2019). *Mobile Banking and Its Impact on Consumer Behavior*. London: TechBooks.
3. Davis, R. (2018). *Cybersecurity in the Age of Digital Banking*. San Francisco: InfoSec Publications.
4. Brown, M. (2021). *The Evolution of Online Banking*. Washington: Digital World.
5. Green, A. (2022). *Regulatory Challenges in Digital Banking*. Cambridge: Law & Finance.